

KÖZMŰVELŐDÉS.

Az erdélyi róm. kath. irodalmi társulat heti közlönye.

MEGJELENIK MINDEN SZOMBATON.

Előfizetési díjak:		A társulat minden rendű tagjai a lapot tagdíjaikért kapják.	A lap szellemi részét illető cikkeket a szer- kesztőnek, az előfizetési pénzek a pénz- tári, — az esetleges reklamációk pedig a kiadóhivataltal küldendők.
Egészévre — — — — —	8 kor.	—	—
Félévre — — — — —	4 "	—	—
Negyedévre — — — — —	2 "	Kéziratokat nem adunk vissza.	—

A székelység megmentése.

Zörgessetek és megnyitattik nektek. Zörgetnek a csi-ki havasok meg a Hargita alján már régóta. Végre mégis csak meg kell hallanunk. Ne sokaljuk a zörgetést, ne unjuk a kunyerálást.

A napokban olvastam egy elkeseredett székely panasztát, amért egy vérikköz tartozó uriember, a ki különben ismeretes az országban, mint jó akaratú, de különben esélscsap gondolkozású, handabandázó alak. azt mondta, hogy a székelyeken azért nem lehet segíteni, mert nincs olyan jó, engedelmes természete, mint a tótnak; e mellett büszke a férhetlenségig.

Nos, ha ez a szörnyen büszke ember már annyit alázkodik s kunyorál, vagy ha kunyorálni sem mer, csak szenved, a míg az éhség megínség elől megszökik: akkor csakugyan nagyon rosszul kell állnia a dolgának ott lenn Szikuliában.

De érthetetlen, ha egy gentry-ember veti a faja szemére a büszkeséget, hiszen van ebben is erény, még ha hibával elegyes is. Enélkül nincs önértzet, de akarat sem a maga fenntartására, sorsa javítására. Pedig a székelység zöme itt akar maradni hazájában, még gazdagságot sem kíván, csak menekülést a nyomasztó, a megsemmisítő gondtól.

De hát mért vetjük éppen csak hibáit a szemére, a mikor annyi jeles tulajdonságát emlegethetjük? Miért ne nyesegessük le idővel gyöngéd, okos kézzel a hibákat, a fattyuhajtásokat, melyek minden egészséges törzsön megszületnek? De már nem is a fattyuhajtás a baj, hanem beteg a törzs, betegebb a talaj, melyből a törzs utolsó tápláló csöppjeit szívja.

Szabad-e elszáradni hagyni ezt a törzset egy némely hibás ága vagy virága miatt, a mikor olyan derék határoszlopa Magyarországnak; nemes sarjadékot magzó, vihártól oltalmazó?

Harmadéve láttam utoljára szemtől szembe ezt a derék magyarságot, amikor szegénységét rejtve, lelkesedését kitarva vonult föl ezenként Petőfi sírjához.

Az a siremlék elmondhatja, hogy van oka büszkének lenni szegénységében; mert kevés ember áldo-

zott annyit a leggazabbjából, mint ez a nép. Vérért⁷ vagonát, szabadságát.

Ennek nem szabad feledésbe mennie Nagy-Magyarországon.

Ha akkoron a szorongatások napjaiban, nem számlálva meg önmagát, sietett a magyar szabadság megmentésére, most azoknak kötelességük rajta segíteni, a kik ennek az áldozatnak gyümölcsét élvezik.

Magyarország jövőjéért harcoltak s Magyarország jövője van ma is ennek a népnek a kezében.

Mert nem avult el ma sem Bem mondása, mely gránitba vésvé van megörökítve Piski fölött, az emlékdombon: de módosíthatjuk így travesztálva: Siebenbürgen verloren, Ungarn verloren! A többi magyar-ság Erdélyben szétszórt sziget; egy falat Kolozsvár, egy falat Kalotaszeg, egy-egy folt a Mezőségben, Enyed, Gyulafehérvár körül, töredékekben Hunyadban, ott is a bevándorlottakkal számmá higitva; tömör sziklaként csak egy helyen áll még ellen a nyelvedő hullámárnak: a székelyföldön. Még Brassó is neki köszönheti, hogy magyarnak is érzik a város.

Hogy idők jártával romlott? Hogy könnyebben szakad el attól a rőtől, melynek soványságát apái vérrükkel termékenyítették? Hogy elernyed, elolvad Romániában? Hogy haszonleses koldusformája férközött lelkéhez, megvásároltatja voksait, alamizsnát fogad el egykor bizalmatlan és erős keze?

Nos ennek is szegénysége az oka.

Paupertas maxima meretrix.

Ezt a meretrixet dobjátok az Oltba. Marosba, s már ebben a nemzedékben megszűnik csábító ereje.

A székely értelmiség maga tudja megjelölni a segítség útját s ezzel a munka legfontosabb részét, a diagnosztikát elvégzi. Nem kell tapogatózni, kísérletezni a tünetek nyomán: meg van adva az orvoslás módja. Az orvosságról kell gondoskodni a törvényhozásnak, a kormánynak: de a társadalom előkelőségének is, a kinek módja van rá, hogy nem ingyenben, nem csak hálaistenért, hanem tisztességes haszon mellett támogatást nyújthat, elviheti pénztét gyümölcsötteni Erdély bérci közé, a hol égető szükség van rá s

nem heverteti ott, a hol már ugysis tele vannak a pénztárok.

Mert abban valamennyien megegyeznek immár, hogy a székelyeket otthon kell s lehet talpra állítani. Kitelepíteni csak a fölösleget célszerű, azt is lassan, lehetőleg közel eredeti otthonához. Csakhogy ma ilyen fölösleg nagyon kevés van. Vagy semmi. Mert nem a túlnépesedés miatt fogtak vándorbotot, a kik Romániába bujdosnak; hiszen a Székelyföld lakossága az ország egyéb részeihez viszonyítva ma is nagyon gyér. S ha nem bővelkedik is gabonatermő földben; de van, vagy sajnos, sokféle volt pompás erdeje, van a föld méhében mindenféle kincse, érc, sója, márványa, borvize, mely maga nagy gazdagság. És ennyi gazdagság mellett mégis nyomorba kellett süllyednie először Magyarország egy nagy csapása miatt, melyet másfelé is éreznek, de nem oly végzetesen: a helytelen, meggondolatlan törvénygyártás miatt, amit a törvényesinélők nem az itthoni szükségletből merítettek, hanem átloptak az idegen törvényekből, azután meg a gondatlanság miatt, melylyel ipari, közlekedési téren oly sokáig megfeledeztek róla.

Többen festették már eleven színekkel a székelységet pusztulással fenyegető állapotot; legújabbán M á t h é József Maros-Vásárhelyen. A napokban egy kisebb részletét B a r t a l i s Ágost kászonalesiki főszolgabíró tárja föl.

Bartalis csak Csik-Menaságról beszél füzetkésében; de úgy hat ez a kis helység monografiája, mint egy sötét kamarának képkereső tükre, benne van a képe az egész székelyföld nyomorúságának.

Lehetetlen a nélkül olvasni, hogy meg ne indulna, meg ne döbbenne az ember. Csupa adat, csupa tény az egész, semmi frázis, semmi érzélgés; de annál hangosabban beszélő valóság.

A nagy közgazdasági átalakulás készületlenül találta a népet, melyet nem lehet máról holnapra más keresetmódra kaptatni. A házi iparnak alig van romja. A birtokok tulságosan el vannak aprózva. Egy tagban egy holduál nagyobb terjedelmű szántó az egész hártárban csak három van. Következmenyei: az állattenyésztés hanyatlása, elszegényedés; a táplálkozás silánysága, a fizikai elesenevészedés. A nyomorúság kényszeríti a szülőket, hogy leányaikat már tizenkét éves korukban szolgálatba küldjék nemcsak Brassóba, de Budapestre, Romániába: lelki és testi romlás.

Nagyon jól jegyzi meg Bartalis, mintegy szembe állva azzal az éppen nem helyeseltető mozgalommal, mely ellen annak idején mi is irtunk, hogy Budapestre székely cselédek invázióját szervezik. „E tekintetben nem teszek különbséget a magyarországi és romániai városok közt . . . a prostitúció veszélye az együgyű lényt lépten-nyomon kíséri, akár Budapestre, akár Bukarestbe menjen“. Bizony nem hiába hangzik olyan egyformán a két város neve.

Ebben az egy községben 1900. és 1901. telén

elárverezték 23 családnak minden vagyonát. A birtok holdja átlag 43 koronán kelt el, sőt egy esetben 32 filléren! Harminckét filléren! Hát nem a törvény leple alatt garázdálkodó gonoszság, embertelenség-e, még ha a birtokot ebben az egy községben nem is idegen vette meg, kivéve a végrehajtató ügyvédekét, mint a füzet írója megjegyzi. Kár, hogy meg nem írja, mennyi az, a mit ők vettek meg. Lehet különben, hogy olyan megbizásból, mely az illető család megmentését célozta. De nem igen remélhetjük. Hiszen az elárverezettek egy része nyomban Romániába ment koldusbotjával!

De hát hogy élhessenek meg, és a mi még súlyosabb, hogy viselhessék a közterhekét, hogy fizelhessék a kamatokat, midőn a például bemutatott jobb módú gazdának, a kinek pedig van még két tehene, hat tinaja, 13 juha, (de csak hat tyukja,) összes évi bevétele nem több, mint 368 korona? Erre adókat és közmunkát, papi képét, tanítói járandóságot stb. közterhet fizet 73 koronát; jövedelmének ötödrészét. Háztartására nem marad több mint 260 korona (terményei bele vannak értve.) Hogy éljen meg ebből egy egész család?

A tagosítás csinált legtöbb kárt. Ehhez járul, hogy a nagy fakereskedő zsidó cégek folyton leselkednek a birtokossági erdőkre, összevásárolnak az erdőjogosultaktól ügynökök által 200—1000 hold erdőt s azt a törvénytiszekkel a maguk részére kitagosítottják s oda többé a gazda be nem teheti a lábát, marháját ki nem hajthatja legelőre, e nélkül pedig nincs állattenyésztés. A megszorult ember persze, hogy kapaszkodik a habba is és hamar eladja a maga jogosítványát.

A tagosítási törvény rosszaságát semmi sem jellemzi jobban, mint az, hogy minden ember kivétel nélkül azt hiszi, hogy ezt a kisbirtokos osztály meggyilkolására fundálták ki.

Vigasztalóbb az, a mit Bartalis a kivándorlásról mond. Ez nem olyan ijesztő. Mert a legtöbb ember keresetért megy ki s ha keresett, visszatér. A kivándorlás azonban mégis megvan, de inkább szivárgásnak mondható. Csakhogy ez is kár, nagy kár. Minden kiszivárgott csepp az életet adó vér vesztesége!

Ez a vissza-visszatérés azt mutatja, hogy a nép nem szakad el oly könnyen hazájától. Ne engedjük, hogy ez a szívós ragaszkodás tovább lazuljon s végre általános érzéketlenséggé fejlődjön. Meg kell előzni mindenképen, hogy a romániai csatorna szivárgása áradattá váljon. A székelyeket meg kell menteni, helyet nem lehető sarjadékaiknak pedig fészket készíteni beljebb és beljebb Erdélyben. Ez a jelen napok legégetőbb feladata.

Janus.

Az előadói állás az erdélyi róm. kath. státusnál.

Pál István.

Elhatároztam, hogy jelenlegi állásom történetét megírom. Több okom van rá, a melyek közül bevezetés gyanánt megemlítem, hogy már tíz esztendő óta előadó elmélyvén, ennyi ideig ezen az álláson a jelenlegi szervezetben rajtam kívül még senki sem volt és így inkább vagyok kötelezve, mint bárki más az egyházmegyében, ezen annyira fontos állásnak a történetét megírni. Továbbá a státusgyűlés megint elhatározta a státus szervezetét szabályzatba foglalni s megtörténhetik, hogy a megállapítandó szervezetben a mostani előadói állás is módosul. És a miket az előadói állásról történeti egymásutánban megírok, azok segítségével szolgálhatnak a szervezési munkálatoknál, ha ugyan lesz valaki, a ki azokat tekenteibe vegye.¹⁾

* * *

I. Előzmények.

A mai előadói állás a régi *referensi* állásból fejlődött ki, illetve annak utódja. A referensi állás pedig a hajdani *catholica commissio* kebelében volt szervezve.

A *catholica commissio* eredetét Mária Terézia királynak köszöni, a ki (mint ismeretes) az ugynevezett *Fundus Lusitanicus* az erdélyi egyházmegyének adományozván, annak kezelésére a Gubernium elnökeiből, az erdélyi püspökből, a kincstárnokból és egy actuariusból 1767. évi március hó 4-én kiadott rendeletével egy *commissio*t alakított. Ezen *commissio* idővel ugyan több változáson ment keresztül, a míg későbbi kifejlésre jutott, de azért lényegileg mégis megmaradt annak, a minek Mária Terézia szervezte.²⁾

A *commissio*nak első alakulásakor még nem volt a szó későbbi értelmében vett állandó referense. Legelőször Mária Terézia 1774. évi január 26-án 1834 sz. alatt az erdélyi tanügy rendelkezése érdekében kiadott rendelete 6. pontja alatt rendel meg egy referens választását, a hol egyúttal a főbb kötelességeit is megszabja:

„In hocce studiorum negotio idoneum aliquem Referentem e gremio Nostri (Gubernii) denominabit, Nobisque nominatenus indicabit, qui in momentis studia concernentibus iuuuam cum Professoribus fovebit cointelligentiam, effectui ordinationum et Mandatorum nostrorum invigilabit, ac de intermissa caequatione privatim respondebit, huc faciendas representationes in forma Protocollorum maxima, qua potest brevitate concinnandorum submittat, Protocolla vero submitteudo modo sequenti distinguet:

- Scholae pagenses, et civitatenses in Lingua Germanica.
- Scholae Latinae.
- Universitas, et loca in quibus Scientiae altiores traduntur.
- Seminaria Clericorum.
- Bibliothecae, siquae alicubi existant.

A királyi rendeletnek ezen pontja alapján a Gubernium ugyanazon év március 17-én referensnek Gr. Kemény Farkast terjesztte fel.

„ . . . fidelem Maiestatis Vestrae Sacratissimae Comitem Wolfgangum Kemény Fratrem et Collegam Nostrum arduo illi negotio parem esse ideoque eundem Maiestati Vestrae Sacratissimae pro referente proponere nulli dubitamus; ulteriorem benignam ratihibitionem praestolaturi . . .“

1) Irtam volt az erdélyi róm. kath. státus gazdasági ügyeinek vezetéséről is a „Köznevelődés“ 1899-iki évfolyama 46. számában, de nem egészen lett haszna.

2.) Lehet, hogy történetét később megírom. Különbösen is előbb kellett volna a *commissio* történetét megírni és csak azután a referensi állását.

Az 1774. évi július 16-án kiadott királyi rendelet pedig 7. pontja alatt a következőket mondja:

„Superattentionem circa progressum studiorum in Schola Normali, aequae ac Gymnasio Cibinensi consilario Gubernii Nostri Regii actuali Intimo comiti Voltgango Kemény, et Claudiopoli tam quoad Scholas Normales, et Latinas, quam quoad Universitatem Consiliiario Status Intimo et Supremo Comiti Comitatus Kolos Dionysio Bánffy concedimus, excepta solum Facultate Theologica, cuius curam episcopus Manzador habebit. Illis incumbet de tempore in tempus Scholas visitare, Juventutem excitare, methodum tradendi — zelum item et dexteritatem Professorum, necnon progressum Juventutis venitus disquirere, tentaminibus quavis Semestri quoad singulam classem instituendis intervenire, et super defectibus fors compertis nobis Gubernio Nostro Regio referre, quas relationes adiecta opinione vestra Protocolli iuxta ductum Benignae ordinationis Nostrae die 2^a jamarii a. c. concinnandis inferetis.“

Ezen királyi rendeletet a Gubernium az illetőkkel közölve Gr. Bánffy Dénesnek még külön utasítást is adott.

Az 1775. évi március hó 23-án 110. sz. alatt kiadott királyi rendelet a tanügyet Erdélyben minden irányban rendezvén, 18. pontja az iskolák és különösen a kolozsvári egyetem igazgatását gr. Bánffy Dénesre bizza.

„Directionem autem . . . seu superattentionem in zelum docentium et progressum Juventutis Dionysius Comes Bánffy supremus comitatus Colosienis comes iuxta ductum rescripti d. d. to 16-a julii anni elapsi (1774.) continuabit.“

Nevezetes az 1775. évi április hó 20-án 200. sz. alatt kiadott rendelet annyiban is, hogy 1. pontja alatt meghagyja, hogy a *commissio*ban mindenik assessorra bizassék valamely főtárgy, a ki aztán azt az ülésben előadja.

„Cuius Assessorum objectum quoddam principale in filo tractandum committatur: et quidem Comiti Wolfgango Kemény illa, quae Scholas Latinas aequae ac Triviales respiciunt. Comiti Carolo Telek¹ objecta orphanotrophiū Catholicum concernentia, nec non illa, quae super statu reliquarum fundationum catholicarum . . . ventilanda occurrunt . . . Comiti Georgio a Bánffy vero deductio circa statum fundi Religionis, prout illam solerter inchoavit, continuanda: atque deinceps singula, quae funtem huncce iuxta piissimum intentionem Nostram convertendum respiciunt, referenda obveniant.“

II. A referensi állás szervezése. Mártonfi. 1786—1813.

II. József a *commissio*t átalakítván, 1786-ban kérdést intézett a Guberniumhoz, hogy tekintettel az ügyek természetére, nem lenne-e célszerű a referadát a *commissio*ban egyházi férfira bízni?

A Gubernium március 4-én 1113. sz. alatt véleményt kért ezen ügyre nézve a *commissio*tól és kérte, hogy a menyében a *commissio* szakszerűnek találná, hogy ezen referadát egyházi férfira bizassék, arra alkalmas egyéneket proponáljon. A *commissio* május 19-én részletes indoklással adta meg véleményét, a mely szerint tekintettel a *commissio*ban tárgyalatni szokott ügyek természetére, az ő Felsője által legmagasabban szándékolta célnak legmegfelelőbb azon tisztre valamely egyházi férfiú és javaslatba is hozza Cserei Imre nagyszabados plebánost, Br. Apor József csikrákosi plebánost és gr. Haller Ferenc esztergomgyeji papot, kálthi plebánost. A *commissio* mindhárom egyént alkalmasnak tartja, de mégis leginkább Csereit. Nem tagadhatja ugyan a *commissio*, hogy alkalmas lenne Mártonfi József is, de mivel ő mint az elemi iskolák főfelügyelője, eléggé el van foglalva, őt a *commissio* nem vélte a candidatusok számába bevéendőnek.

A Gubernium a *commissio* véleményét május 30-án 4898 sz. alatt terjesztette ő Felsője elé, kérve, hogy a há-

rom egyén közül egyet legkegyelmesebben kinevezni kegyeskedjék.

Ő Felsege kinevezése 1786. évi augusztus 8-án 8893 sz. alatt kelt és tekintettel eddigi állásában szerzett ismereteire, érdemeire és jutalajdonosságaira, a commissio Referensvé Mártonfi Józsefet nevezte ki a magyarországi egyházi commissiónál bevett rendszernek megfelelően erdélyi királyi kormányzati tanácsosi állással, címmel és fizetéssel, hogy a kormányzati üléseiben mint annak rangra nézve legfiatalabb tanácsosa foglaljon helyet.

A Gubernium ezen kinevezést ugyanazon évi szeptember 5-én 8129 sz. alatt közölte Mártonfival, a ki azonban előbbi állásának teendőit is vitte az állás betöltéséig, utána az állami iskolák főfelügyelőjévé a föterjesztett Lerchenfeld, Cserey és Heng közül Lerchenfeld nevezetvén ki.

Gr. Bathyáni Ignác halála után candidacio nélkül 1799. évi március 14-én erdélyi püspököknek Mártonfi nevezetett ki, a ki mint püspök is megtartotta a referensi tisztelet egész. 1813-ig, a mikor megszűnik referálni. Mint erdélyi püspök 1815-ben halt meg.

Csiknindszenti Mártonfi József jezsuita volt, a rend feloszlatása után világi pap lett, a mathematicai tudományokban nagyon járatos volt, mint tanár ezt tanította, de Bánóczy elmegeyeneségi ideje alatt a Logicát is kiváló sikerrel tanította és a convictusban a német nyelvtant. Gr. Kollonitz püspök 1776. évi július 10-én Ő Felsegéhez intézett fölterjesztésében igen nagy dicsérettel szól róla. A reáltudományokra sokat áldozott; ezek ápolására alapítványt is tett.

1814—1819. a referensi állás nem volt betöltve s a referensi teendőket Vajna Dávid, Koszta, Hollaki és Bethléni kormányzati secretarinsok végezték.

III. A referensi állás helyre állítása.

Ugy látszik, mintha a referensi állást nem akarták volna betölteni, hanem azt akarták, hogy a referensi teendőket vigye a püspök, mint a hogy Mártonfi vitte; legalább Rudnai püspököknek 2927—1818. kormányzati szám alá beérkezett fölterjesztése 3. pontjából az olvasható ki.

Itt Rudnai fölhozza, hogy jóllehet a fehérvári káptalan Mária Teréziától azzal a kiváltsággal ruházottat föl, hogy egyik tagja az erdélyi kir. Táblánál ülési joggal birjon, mégis azonban sokkal nagyobb haszon származnék az erdélyi egyházra, ha a káptalan tagja a gubernialis secretariusi hivatalba választatnék és az egyházi ügyek előadása reábiztatnék, a mint azt az egyházi ügyek természeté is megkívánja. De meg ő (a püspök) gyakran távol van és nem is talál a püspöki álláshoz a referensi hivatalt viselni. Továbbá mint a kolozsmonostori uradalom administratorának, kell hogy legyen helyettese, a ki az ő távolléte alatt az ügyeket elláthassa.

A Gubernium tárgyalván Rudnai püspök ezen fölterjesztését, úgy találta, hogy csakugyan a püspök főpásztori sokféle teendőivel annyira elvan foglalva, hogy a catholica commissio mellett rendszeresített és állandó referensi állás teendőit nem viheti; az pedig világos, hogy a gubernialis commissio mellett az egyházi, tanulmányi és alapítványi ügyekben egy külön rendszeresített referensre nélkülözhetetlen szükség van; miért is elhatározta, hogy a káptalan tagjaiból a püspökkel egyetértve legfelsőbb kinevezés végett felterjeszt, a ki ezen állásra alkalmas, annál is inkább, mert a magyarországi commissiónál is azon tisztelet egyházi férfiú viszi. Ezen

referensnek lenne királyi tanácsosi címe és a commissióban közvetlenül a tanácsosok után ülve, fizetésül rendes káptalani jövedelme mellé kapna még 1000 frtot az alapokból, ugy a hogy II. József rendelete következtében a titkár és a fogalmazó is Józ.

A Gubernium 2927—18 sz. alatt ily irányban Ő Felsegéhez fölterjesztését megtevén, Ő Felsege arra elhatározását Baadenben július 25-én adta ki, a mely 3940 udvari szám alatt közöltetett a Guberniummal, a melyszerint a Gubernium mellett levő commissiohoz az egyházi, tanulmányi és alapítványi ügyekben 1000 frt. fizetéssel és királyi tanácsosi címmel a clerusból egy egyén alkalmazandó s Ő Felsegéhez a Gubernium úján candidatio teendő. Ennek alapján a Gubernium 9764 sz. alatt felhívta a püspököket, hogy a legkegyelmesebben elhatározott referensi állásra a saját clerusból a megkívánt lelki tulajdonokkal bíró három egyént hozzon javaslatba.

Szabó János 1819—1848.

Rudnai püspök 1253—18 sz. alatt tette meg előterjesztését a Guberniumhoz, fölemlítve először Fang István nagyprépostot és Hene Ferenc lectort, a kik oly kiváló lelki adományokkal ékeskednek, hogy föltétlenül alkalmasok lennének az állásra, de mivel mindketten öregek, másokat hoz javaslatba.

Első helyen javaslatba hozza Szabó Jánost, maroszéki székelyt Köszvényesről, a ki 51 éves, több nyelvet beszél, kiváló testi és lelki tulajdonokkal bír, a tudományokban és a szónoklásban művelt, nevelő volt az Eszterházy-családnál és székesegyházi szónok, akkor kolozsvári plebános, a ki ha referensnek kinevezetetik és a második helyen javaslatba hozott Ivuly kanonok kolozsvári plebánosnak (mint az a patronus egyházközséggel már megbeszélte) megválasztatik, helyébe kanonoknak is ki fog nevezettni s kérte a Guberniumot, hogy apáti vagy praepost címre is ajánlja Ő Felsegének.

Második helyen javaslatba hozza Ivuly Károlyt, a ki pestesi nemes Hunyadyemből, 44 éves, több nyelvet beszél, kiváló testi és lelki tulajdonokkal bír, érdemeket szerzett a lelkipásztorkodás terén és püspöke oldala mellett a káptalani stallumra és most az ifjuság nevelésében fáradoz.

Harmadik helyen javaslatba hozza Tamásy Józsefet, csiksomlyói székelyt, a ki (most 36 éves) ha korban és érdemben nem is, de lelki tulajdonainak kiválósága által a két előbbihez közel áll; Bécsben tanult, a Theologiaiban kiválóan járatos, volt a lelkipásztori térer, azután theologia tanár, tiszteletbeli kanonok a püspök oldala mellett, a ki javadalmat csak azért nem kapott, mert nem volt üres stallum; de hogy ha kinevezetetik, a legközelebbi üresedés esetében a javadalmat is megtogja kapni.

A Gubernium 10890. sz. alatt kelt fölterjesztésében az első helyen javaslatba hozott Szabó Jánost ajánlotta, esedezvén, hogy neki az apáti cím is megadassék.

Ő Felsege elhatározása 285—19. udvari szám alatt közöltetett a Guberniummal, a melynyelvényre referensnek a püspök javaslata szerint az első helyen fölterjesztett Szabó János kanonok és kolozsvári plebános nevezett ki 1000 frt. fizetéssel az alapokból, királyi tanácsosi és apáti címmel a taxa elengedése mellett.

A Gubernium a 285. udvari szám alatt közölt királyi

rendelet alapján az idevonatkozó további megfelelő intézkedéseket 3248 sz. alatt tette meg és Szabó János a Gubernium conclavejában március 18-án a szokott hivatali esküt letetvén, állását elfoglalta.

Erdekes, hogy az előadói könyvben sajátkezűleg tett följegyzésében Szabó János pauzszkodik, hogy csak királyi tanácsosnak neveztetett ki, (Mártonfi gubernialis consiliarius volt), és hogy, habár mint referens a hivatali esküt letette, mégis mint királyi tanácsosnak külön esküt kellett tennie a Gubernator kezébe és a kir. tanácsosi címért 513 frt. 28 kr. taxát kellett fizetnie.

Szabó János 1848. évi február 10-ig vitte a referensséget. Az előadói könyvben a következő jellemzés van róla följegyezve:

Joannes Chris. Szabó consiliarius regius, abbas B. Mariae V. de Kolosmonstra, ven. cap. cath. Ecc. Traas. Lector-Canonicus, Referens Excelsae Commissionis Catholicae. Vir sublimibus a natura corporis et animi dotibus ornatus, partem in utraque republica sacra et profana meritis clarus, Deo et hominibus charus, — fatiscentibus corporis viribus (81 éves volt) animo adhuc tamen vivido erga proprias preces virtute altissimae resolutionis regiae dno 12-a junii 847 cum dimidio salario (quin hoc petisset) et parva cruce ins. ord. divi. imper. Leopoldi in signum altissimae recognitionis servitorum per lustra quinque et quod excedit fideliter navatorum eidem benigne collata ad quietem dimittitur quidem, verum pari laboris felicitate continuat officium suum usque 10-um februarii a. 1848. Fruatur diu vegetus munere regis apostolici!

Szabó Jánosnak is van egy alapítványa az elemi iskolai alapszabványos, jobbágytelki és közszéves remetei iskolák tanulói számára.

(Folyt. köv.)

Tarlózás

a belső-szolnoki esperesi kerület történetéből.

Összeszededgeti: *Kovács György*.

IV. Plébániák.

Apoc-Nagyfalu. Az első önálló lelkész. Mint az eddig előadottak igazolják, az apanagyfalui misszió ügye a hívek és intézmények szaporodásában oly kedvezően fejlődött, hogy bekövetkezett egy önálló lelkész küldetésének szükségessége. Ide olyan lelkész kellett, kit ajánljon a hit és egyházi ügyekben kifejtett buzgósága, szelid természete és a hívekkel szemben tanúsított nyájias és kedves magatartása. Ezen tulajdonságait a kinevezendő lelképástorunk — követelték a helyzet azon speciális érdeke és különleges kívánalmak, melyek kivált olyan helyeken tűnődnek fel elengedhetlen qualificatióul, hol, mint itt is, bitujoncokról van szó. Mert a hittérítőnek nem elég, hogy csak aklot teremtsen és nyáját terejjen bele, hanem megkivántatik az is, hogy a nyáját magához szoktassa, hiány nélkül megőrizze, megóvja a farkasoktól és a számadás nagy napjára meg is tartsa. Ez pedig csak úgy lehetséges, ha a nyáj és pástor kölcsönösen ismerik és szeretik egymást; ha az egyik szelid és gondoskodó bánásmódjával jó legelőre vezet, másik pedig ismeri és követi pástora hívó szavát. Az apanagyfalui új nyáj ilyen pár-ztorául alkalmas egyént keresett és talált Fogarassy Mihály püspök Bakk Endre alsókapnikai lelkészben, kihez 1869. október 6-án kelt kinevező okmányban azt írja: „Mintán az apanagyfalui új hitközségben Isten segédelmével szép harangok és díszes fel-

szerelésekkel felékesített fényes szentegyház hirdeti az ő fűnsége és nagyszertűségével a legfelségesebb Ur dicsőségét és a szűz Istenanya tisztelét: elhatároztam, hogy ezen kinyáj részébe állandó pástortól gondoskodjam. Ezen célra téged választottalak ki, kedves fiam, kinek dicséretes buzgóságot, szelid természetet, nyájasságot és a hívekkel való kedves bánásmódot már ismerem“. Ezek szerint tehát Apanagyfalu első állandó önálló lelkésze: *Bakk Endre*.

Mielőtt Tarlózást tovább folytatnám, Bakk Endre személyénél röviden megállapodom, nemcsak azért, mert az első lelkészt egy kissé ünnepeyesebben szokás bevezetni új állomására, hanem különösen azért is, hogy azon egyházi férfiak iránt, kik hivatásos buzgóságuk mellett még egyéb kiemelkedett kiválóbb tulajdonságaik és érdemeik folytán, az egyházi és polgári társadalom s a kultúra és humanitas méltánylásait kivívták: magam is lerőjjam a tisztelet adóját, és pár sorban megörökítem emlékét. Egyikének azon keveseinknek, kiknek működésük felett nincs az enyészetnek hatalma, mert sok jót alkottak — s ha meg is halnak — de élni fognak alkotásaikban. Azért az ő szerénysége engedje meg, hogy élete eddigi főbb mozzanatait, életadatait rövid előbeszárása után ide iktassam:

Bakk Endre szentkatalnai Bakk Mihály és nagynyújtó Jancsó Mária nemes szülöktől született Szent-Katolnán 1841. évi október 11-én. Középtanodai ismeretait a csikasmlyói gymnasiumban szerezte; a theológiát a gyulafehérvári papnevelőben végezte; pappá 1864. július 31-én Nagy-Váradon szenteltetett. 1864. aug. 2-től 1866. január 3-ig Brassóban káplán és catecheta; 1868. március 27-ig verestoronyi lelkész; 1869. okt. 6-ig alsókapnikai lelkész; 1870. okt. 24-ig Apanagyfaluban —, 1874. dec. 30-ig Oláh-Láposbányán —, azután pedig Vizaknán lelkészkedik, hol a lelkészi állást azonban betegsége miatt csakis 1875. március 11-én foglaltatta el. Itt 1897. évi dec. 20-án szeben-togarasi esp. ker. jegyzővé, 1899. május 15-én pedig tb. főesperessé nevezetett ki.

1896-tól több cycluson át a szebenfogarasi esp. kerület statusgyillési papi képviselővé volt s van választva. 1884. június 26-án az egyház, népnevelés és tanügy terén szerzett érdemei elismeréséül Ferenc József-rend lovagkeresztjét nyerte. Ugyanezen év július 15-én az 1848—49. évi Honvéd aggharcosok egyesülete tiszteletbeli tagjaak, — 1896. okt. 17-én az 1848—49. Országos történelmi ereklye-muzeum-egylet is tiszteletbeli tagjának választotta. 1875-től vizaknai virilis képviselő.

Egyházi és társadalmi munkássága közepett kiváló munkása gyanánt tünt fel az irodalomnak is.

„Tudományos működése folyamán az antik világ emlékei gyakoroltak rá legerősebb vonzerőt. Azok tanulmányozásának szentelte szabad ideje legjavát. A történelem s magyar heraldikai irodalomnak művelője lett Vizaknára jövelete 2-ikévében. Munkásságának legbálsabb talaja nyílt meg előtte, midőn egyes családok története megírására felhivatva, a Bakk-s vele rokonsájaladok szülőföldje, Kézdi-Vásárhely, Vizakna stb. multja felderítésén fáradozott. Mely munkában, alig engedett néha-néha egy-két heii respiriumot magának. Kora reggeltől késő estig ott görnyedett íróasztala mellett

betűzven a régi okmányokat és okiratokat, szünet nélkül dolgozva legkivált Vizakna történelme homályos korszakainak történelmi emlékeinek felderítésén.

„Az 1848–49-iki nagyidők eseményei minél hivebb leírásánál is szolgálatot tevő számos adatot gyűjtött s becsátott nyilvánosságára“.

Szellemi munkássága egyes lapokban — sőt a Magyar Heraldikai és Genealogia Társaság közlönye, a „Turul“ számaiban is elismerésben részesült.

Régészeti buvárlatok s gyűjtemények tekintetében is nem megvetendő eredményhez jutott. Nagy-Szeben régiségei és történelmi ritkaságainak Ipolyi püspök és Pulszky Ferenc elnökelete alatti megtekintése alkalmával 1879. aug. 28-án a m. tört. társulat több tagja régiségi gyűjteményét nemcsak megtekintésre méltatta, hanem többen nyilvános elismerésben is részesítették.

A vizaknai közügyek terén is mindig tevékeny részt vesz és vett.

A vizaknai m. k. sósógyógyfürdők és ivógyógyforrások felkarolása érdekében majdnem minden évben meglíti a nagy dobot.

Miudezeokról facta loquuntur: — könyvei és kéziratban levő művei és dolgozatai beszélnék. Ezek egyeseseinek csak címeiről emlékszem meg: 1)

„Az 1848–49-iki szabadságharc alatti események Vizaknán“, „Bakk és Jancsó család története“, „Az 1848. év végéig kötel és golyó által kivéggetteknek emlékezete“, „Kézdi-Vásárhely és az ottani Jancsó-családok“ stb. Ezek nyomtatott művek.

De nagyobb és köteteket tevő művei kiadatlanok. Pedig mind közérdekűek. Ilyen művei közül felemlitem ezeket:

„A Bakk- és Jancsó-családdal rokon családok története“, „A vizaknai iblanyos konyhasós gyógyfürdők és ivógyógyforrások ismertetése“, „A vizaknai m. k. sósónyák története“ (600 l.), „Vizaknai családok története“ (1160 l.), „Szabad és kiváltságolt Vizakna mezőváros monographiája“ (2000 l.) stb.

Ezek bű tanuságai és tolmácsai szellemi munkásságának, melyekről úgy a belföld, mint külföld tudosai, lapjai és folyóiratai méltánylólag emlékeznek meg. Így tehát én csak echója levén azoknak: Bakk Endre főesperes ur meg fog becsátani nekem, hogy róla — nem is említve számos jótékony áldozatkésziséget — ily halvány photographiát mutatok be a kedves olvasónak.

Nos — hogy visszatérjek a Tarlózás eredeti mezejére — Bakk Endre apanagyfalui lelkészszé kineveztetvén, október 27-én meg is érkezik és átveszi p. Dávid Antaltól a plébánia vezetését, megjegyezvén, hogy felt hivatolt kinevezése szerint pénzfizetése lett 490 frt. Ehhez járult 30 veder lehuzott szinbor, 9 öl fa és Bogdán Lukács — a Fogarassy-uradalom haszonbérloje utasított, hogy 12 hold szántóföldet az uradalmi birtokból ingatlan javadalmazásul szakítson.

Igy tehát szegény p. Dávid Antalnak kifelé állott a szekere rúdja. Ő 1866. február havától mostanig — 1869. okt. 6-ig — missionariuskodott itt. Szegény volt — mégis mindenkinek mindene volt. Örömmel fogadták — sirva bucsuztak el tőle azon neofiták, kiket ő vezetett vissza a ró-

1) Irodalmi tevékenységének leírását lásd: „Huszonötödik március tizenegyedike Vizaknán“ című műve 12. és köv. lapjain. B. E. élettevékenysége adatait és jóságát e műből merítem.

mai katolikus anyaszentegyház köblébe. Innen hová ment: nem szól erről a „Domus Historia“. De úgy látszik, a misioi életben úgy hozza szokott volt, hogy már előbb (1869. febr. 16) kérelmezett volt a Főpásztornál, hogy engedtessek meg neki, miszerint Oláhországba mellessen és az ottani magyarok közt hirdethesse az Ur igéjét. — Akárhová ment, áldást vitt és távozásával áldást hagyott.²⁾

Bakk Endre mindjárt papszkodása elején a hivek panaszaiból és keserves felsohajtásaiból átlátván, hogy mily keerves állapot, ha egy községben az uzsora és a huzavonás erőre kap; ha a szegény embernek ez ellen nincsen biztos és boldogító menedéke, legcélszerűbb menedéktül a Takarékmagvár megalapítását és az Egyházközségi kiségitő pénztár szervezését hozta hivei előtt indítványba. Az ige testté lett. Az alapszabályok elkészítették és 1860. október 3-án a Főpásztor által jóvá is hagyattak. Ezután szegény- és gazdagoktól önkényt folytak erre a célra az adakozások. A hathatos jó példa itt is Fogarassy püspök volt, ki már előbb, a templomszentelési ünnepekkor — 50 frtot tett volt le annak alapjául. E magtár szerény összeg- és keretben indult meg. De lassanként növekedett. A csermelyből lassanként folyó válik. A kis mustármagból nagy fa nő. Így az apanagyfalui Takarékmagtár is már oly erőre és mennyiségre gyarapodott, hogy jelenlegi pénzalapja 1008 frt és 264 véka szemes kukorica. A takarékmagvár kiváló takarékoskodásának előidézésében s így a népe nyomorának enyhítésében kiváló részben jelenlegi lelkész — Csizsér Ádám. — A kiségitő Pénztár nem lett ily jó sikertül.

Ha még megjegyzem, hogy 1869. év végén az anyas és fiók-községekben 280 lélek volt, ezen év történetével is leszámoltam.

(Folyt. köv.)

KÜLÖNFÉLÉK.

Kovács Simon. Megilletődött szívvel hozzuk lapunk t. olvasóinak tudomására azon gyaszos hírt, mely különben eddig egyházmegyénket mindentelé bejárta, hogy Kovács Simon kanonok elhalt. Elhalt életének delén váratlanul, birtelen, mindnyájunk igaz bánatára. A boldogult azon hitbuzgó papok közé tartozott, ki már idejekorán felismerte hivatását s Krisztus Urunk szolgálatába szegődve az ő szőlőjében munkálkodott nem rettene vissza a napnak terhétől és bevétől. Mint tanár, mint spiritualis, mint plébános, mint papuevelő intézeti rektor mindentül hiven felelt meg a reá bízott munkának. Jóságos szive volt; erről végrendelete is ékesen tanuskodik. A ftdő káptalan a következő gyászjelentést adta ki a boldogultról: „Az erdélyi tehervári székesegyházi káptalan mély megilletődéssel jelenti, hogy szeretett tagtársa főtisztelendő Kovács Simon theologus kanonok ur huzamos gyengélkedés után, miközben ismételtén járult a szénségekhez, folyó hó 2-án délután 3 órakor, élete 57-ik, áldozó papsága 34-ik évében, rohamos vérömlés következtében, váratlanul az Urban elhunyt. Hült tetemei folyó hó 4-én délelőtti 9 órakor a székesegyházban végeztet szent mise után ezen egyház sirlöltijába fognak a boldog feltámadás nagy napjáiig elhelyeztetni. Gyulafehérvár, 1901. július 2-án. Az örök világosság fényeskedjék neki!“ Temetése f. hó 4-én volt. Számos rokona, városunk hatóságai, a tisztikar és nagy közönség kísérte a boldogult ko-

2) Ha jól tudom, még sem ment Oláhországba hittérítőnek, hanem a gyulafehérvári Residentia praesidenséget kapta. Ezt sejteti a Domus Historia 52. lapja is, hol e Residentia, mint p. Dávid Antal statiója említetik.

porsóját a lakásáról — hol a nagyrépost ur szentelte be — a székesegyházba. Itt püspök urunk a központi papság szerdézése mellett „Requiem“-et mondott s ennek végzetéül ugyancsak ő Méltósága végezte az abszolutiót. A „Miserere“ bánatos dallama mellett vonultunk most a székesegyház kriptabejárata elé, hol püspök urunk elmouván a szokásos imákat, lekisértük a koporsót a kriptába. Ott nyugszik már a boldogult az Ur közelében; hiszük, hogy halhatatlan lelke is fellelte jutalmát a menyországhban. R. i. p. s.!

— **Papszentelés.** Püspök urunk a székesegyházban f. hó 2-án *Bartos Mihály, Kacsó László, Oláh Dániel és Orbán Jánost* áldozó-papokká szentelte. Az ordinatio végzetével megírt beszédét intézett hozzájuk, dölben pedig asztalához hívta.

† **Ozváth Mózes** szászesebi kántortanító f. hó 5-én életének 53. tanítói működésének 33-ik évében a haldoklók szentségeinek ábaitos felvétele után az Urban csendesesen elhunyt. A boldogult tanító egyházának s a magyar államszemének Szászeseben — ezen az ekszpónált területen — sok és hasznos szolgálatakat tett. Emleke áldásban leszen. R. i. p.!

— **Halalozás.** Részvétel közlülük ezen gyászjelentést: „Alóllírottak szomorodott szívvel és az isteni Gondviselés végzésében való keresztényi megnyugvással tudatják, hogy idősb. Forster János rézműves és sítómester, Hátszeg r. t. város képviselő testületének tagja, folyó évi július hó 4-én, esti 10 órakor életkora 66. évében bosszas szenvedés után az utolsó kenet szentségének fölvetelével az Urban jobb-létre szenderült. A boldogultnak hült tetemei f. hó 6-án szombaton déltán 5 órakor beszenteltetvén, a hátszegi közös temetőben fognak nyugalomra tétetni. Az ünnepélyes engesztelő szent Mise áldozat pedig kedden, f. évi július hó 9-én délelőtt 9 órakor fog a helybeli plebánia templomban az Ürnak bemutatattai. Áldás és béke porai fölött! Az örök világgosszá fényeskedjék neki! Hátszeg, 1901. évi július hó 5-én. Ozvegye Strauch Róza. Fia: Forster János, nyug. püspöki ceremoniaris. Leányai: Forster Irma és fia Kintzig Gyula, Forster Róza Lukrécia és férje ifj. Obermayer János, m. k. posta és táv. tiszt. Fivére: Forster György és neje Obermayer Irma, Forster Sándor és neje Dancs Mária és gyermekeik: Emma, Antonia, György, Mariska, Sándor.“

— **Oltáregyesületi hírek.** A székelykereszturi oltáregyesület csatlakozó gyűlésének jegyzőkönyvét beküldötte, melyből következik tudunk meg: br. Gamera Gusztávné agkorára való tekintettel az elnökségről lemond, de a gyűlés tisztieletbeli elnöké választja. Kimondja a központihoz való csatlakozást s régi alapszabályait hatályon kívül helyezi. A tagok száma 48.

Gróf Kornis Berta buzgólkodása folytán az oltáregyesület alapító tagjai lettek: gróf Bélyd Kálmán, gróf Bélyd Linka, báró Mansberg Ernőné, báró Vesselényi Miklósné, gróf Mikes Miklósné, gróf Mikes Árpádné, gróf Kornis Berta, báró Josika Josephine.

Absztinenciáról jelentik: „Minden hó első vasárnapján 8-tól d. u. 4 óráig az Oltáriszentség imáására kitétik. A kitétel a nagy harang megszólaltatásával jeleztetik a hívőknek. Imáadás alatt az Oltáriszentségről szóló olvasót is hangosan illetve közösen végezzük. A szt. mise ünnepélyen a szt. beszéd az Oltáriszentségről tartatik. A tagok gyónnak és áldoznak. Déltán litánia és alkalmi tisztás.“

Pázmány Vanda (Komárom) kisasszony gyűjtőive beérkezett; a gyűjtőt összeg 31 K. 40 fillér.

Július 3-án szünidőre elutaztam, de ezen idő alatt is a leveleket sziveskedjenek Gyulafehérvárra címezni, mert napenként utánam küldik.

Királybányán az oltáregyesület megalakult 67 taggal, „hol pedig a hívek a plebániától 7—8 klméter távolságra szétszórtan laknak.“

— **Uj klerikusaink.** A f. hó 2-án püspök urunk elnöklété mellett tartott konkurzonon felvétettek a theologiai

tanfolyamra: Anda Géza, András Péter, Baló Albert, Fülöp János, Fülöp Lajos, György Lajos, Pézecz László és Potovszky Dávid, — a főgyomnasium VIII. osztályába: Gaál Tamás, Lexa Ferenc és Merza István, — a VII. osztályba: György Gábor, Hegedűs Gyula, Holcz Ferenc, Kakucs Ferenc, Katrovits Jakab, Lukács József és Márton Béla.

— **Magyar főpapot nem ünnepelünk.** Azt olvassuk valamelyik fővárosi napilapban, hogy Majláth püspök minapában a szászok között járt Erdélyben. Minden néven nevezendő egyesület, testület tisztelt a főpappnak, csak a protestáns szászok maradtak el azon megokolással, hogy — magyar főpapot nem ünnepelünk. Ime a hazafias szászok még hazafiatlanságukban is megtalálják a katolikus püspököt. Hogy a katolicizmust balálosan gyűlölik, türelmes protestáns atyánkfainak elnézzük, hisz mást nem várhatunk tőlük, de, hogy a katolikus püspökben a magyart is megbánták, az már több a soknál. Hát kérem igen tisztelt atyánkfiai, még most, még ezek után is merik állítani, hogy a protestantizmus és a magyarság egy fogalom? Pedig volt idő, nem is olyan régen, a mikor ezt ugyancsak nagy büszkén hangoztatták. Csak arra figyelmeztetjük türelmes atyánkfiai, hogy máskor meggondolttabb nyilatkozatokat adjenek, nehogy saját édes testvereik vagják az arcukba, hogy nines igazuk. (E. K.)

— **A sz. Ferenc-rendi nővérek nagyszabeni tanítóképző intézetében** a tanképesítő vizsgálatok az idén is a múlt évhez hasonló szép eredménnyel folytak le. Gyergyai Ignác kanonok, egyházmegyei főtanfőtgyelő és nygys. Dr. Radnai Rezső miniseri biztos jelenlétében. A 27 reudes tanuló közül 8 kitűnő, 12 jeles és 7 jó oklevelet nyert. A 14 magántanuló közül 5 jeles, 4 jó, 1 elégséges és 4 elégtelen osztályzatot kapott. Egy jelölt pedig jeles munkamesterői oklevelet nyert.

— **Visszatérés.** Boeszkai Tamás és neje Csorvási Anna, gyermekeik: Róza, Mária, Endre; — Csinádi Lőrinc, gyermekei: Ferenc, József, Tamás; — Darabont György és neje Csorvási Krisztina; Farkas Pálné, szül. Boeszkai Anna, gyermeke: Apolló; — Boeszkai Ferenc és gyermekei: Endre, Mihály; — Ozv. Darabont Györgyné szül. Csinádi Mária három gyermekével Görögny-üvegstírben az evangélikus református vallásról a római katolikus Egyházba visszatértek.

— **Másnak vallását tisztelni kell.** Ezt a szép mondást olvassuk gyakran a protestáns lapokban, csak az kár, hogy a jó tanács ép ott fenekül meg, a hol ezt legjobban meg kellene szivtelni. De hát megszoktuk, hogy a mi atyafaink böles tanácsokkal traktálnak, ha esetleg saját vallásukat láják megtámadva, de ugyanily támadást jogosnak tartanak, ha a gyűlött pápista vallásról van szó. A protestáns lapok ugyanis hétről-hétre hoznak közleményeket, a melyekben a kath. Egyház szertartásai, a szentek, a pápa az ev. ref. tábor külön szótárából vett gunyuszavakkal illetettek s oly rágalmatok bocsátanak közlé, a melyeket csakis az ellen-szenv és a vastag tudatlanság mondat velük. A spanyolországi „antiklerikális“ mozgalmaokról írván, az ottani eseményeket applikálják hazánk vallástgyi vizsályaaira s a többi közt ezeket közlik: „Ismeretes a régi dolog, hogy nálunk Magyarországon bizonyos körök fölfogása szerint jó katolikus csakis az lehet, ki, mint valamikor Zichy Nándor gróf mondotta, „előbb katolikus, mint magyar“. Mi egyszerű kálmónista nyelven szólva, annyit jelent, hogy a körülmenyek ugy hoznak magukkal, Zichy et consortes percig sem haboznának akár a legfontosabb nemzeti érdeket is áldozatul dojni annak a Molochnak, melynek koronás főpapja ott székél a római Vatikánban.“ — Igen, másnak vallását tisztelni kell! Ezt pompásan megcselekszi az ev. ref. tábor. Eklátlan módon mutatja ki vallás-tiszteletét. De kimutat még más is, azt, hogy csakugyan „egyszerű“, hogy tájékozatlan, hogy neveletlen és durva. Ily közlemények után az ev. ref. tábor néhány tiszteletese épen ne várja tőlünk, hogy a tisztesség hangján szóljunk róluk.

I R O D A L O M.

* **Irodalmi pályázat.** A szt. beszéd-írás emelése érdekében buzdítva az elért siker által a „Jó Pásztor” szerkesztőjére három szt. beszéd megírására hívja föl az érdeklődők figyelmét. I. Szeptelenül fogantatott Szűz ünnepére szt. beszéd, a mely az ünnep dogmájának érintésével morális alapon a szűziesség követésére buzdít. Beküldési határidő október 15., jutalma 40 korona. II. Karácsony napjára. Kidolgozható tetszés szerinti conveniens théma. Határidő október 15. Jutalma 50 korona. III. Husvétvasárnapra. Tetszésszerinti théma kidolgozása az ünnepi szt. evangélium alapján. Határidő nov. 15. Jutalma 40 korona. Pályázhat bárki. A szt. beszédírás törvényeinek megfelelő dolgozatok vétetnek figyelembe. Idézeteknél a forrás helye fölemlítendő. Terjedelme 5–6 oldal nyomtatásban. A szt. beszédek idegen kézzel leírva jelíges levélke kíséretében a határidőre küldendők. A nyertes és dicsérrellet kiíntetett szt. beszédek külszének jogát fenntartja magának a szerkesztő. Műfordítások is pályázatra boesáttatnak, de ezt ki kell tüntetni a szt. beszéden. A be nem vált szt. beszédek a jelíge megnevezésével bérmentve — kívánatra — visszaküldetnek. Az eredmény a határidő letelte után két héttel a Jó Pásztor legközelebbi füzetében közöltetik. T. Pelikán Krizsó a Jó Pásztor szerk.-kiadója.

* **Az erdélyi százság multja** vagyoni önkormányzatára vonatkozólag. Irta: Kis Bálint. Az erd. róm. kath. irodalmi társulat tulajdona. Ara 3 korona. Még mindig kapható irodalmi társulatunknál Kis Bálintnak ezen kitűnő műve. Történetűdősök, tudományos folyóiratok (Századok, Erdélyi Múzeum stb.) s a napi sajtó is a legnagyobb dicsérettelkel halmozták el e nagy szorgalommal és éles judiciummal megírt könyvet. Jogászok s minden tudományt kedvelő művelt ember nagy haszonnal olvashatja szász honfitársaink igazi tárgyilagossággal megírt történetét. Lapunk a mult év nyarán kimerítő ismertetést adott felőle. Most újra felhívjuk rá a figyelmet.

* **Megjelent:** A Bibliai Történetek Magyarázata, iskolai és magán használatra. A Felnöttek Bibliájából összeállította Adjutus Secundus. I. rész. Öszvetség; 60 képpel és 5 térképpel. Ara köve 1 korona 60 fillér. Ezen tankönyv főképen a gymnasiumok és reáliskolák alsó osztályai számára készült, azonban az ezekkel egyenrangú iskolákban is alkalmazható. Közi a föltétlenül szűkséges magyarázatok, melyek okvetlenül szűkségesek, hogy a bibliai események helyes felfogására irányt adjanak. Díszes kiállítás és berendezése miatt nem csak iskolai, hanem magán használatra is, különösen pedig ajándéknak igen alkalmas. Hittanárok kívánatra tiszteletpéldányt kapnak. Megrendelhető Adjutus Secundus címén Szatmáron.

P á l y á z a t o k.

Az erd. róm. kath. status igazgatótanácsától.
Sz. 1159–901.

Pályázati Mirdetés tanári állásokra.

Az erdélyi róm. kath. status fötanhatósága alatt álló gymnasiumoknál üresedésben levő következő tanszékekre pályázatot hirdetünk:

Kiadja: Az erdélyi róm. kath. irodalmi Társulat. Felelős szerkesztő: **Zlamál Agost.**
Szerkesztőtársak: **Eröss József, Péter János dr., Szilveszter Ferenc dr., Wagner Sandor.**

Nyomatott Papp Györgynél a püsp. lyc. könyvnyomdában Gyulafehérvárt.

1) A csíksomlyói rk. főgymnasiumnál a rajztanári állásra;

2) A gyulafehérvári rk. főgymnál latin-görög tanszékre és a tornatanítói állásra;

3) A marosvásárhelyi rk. főgymnál mennyiségtan-tervezettani tanszékre és a tornatanítói állásra;

4) A kézdívásárhely-kantai rk. nagygyimnál magyar-latn és görög-latn tanszékekre.

A helyettes tanár fizetése 1600 korona, a rendes tanáré 2400 korona, 200 korona 5 éves korpótlék és 500 korona lakáspénz. A tornatanító fizetése 1200 korona és 300 korona lakáspénz.

Az életkort, vallást, családi állapotot, végzett tanulmányt, hadkötelezettségi viszonyt és netalan eddigi szolgálatot igazoló okmányokkal és tanári képesítő oklevéllel felszerelt folyamdványok folyó évi augusztus hó 1-ig Méltóságos és Fő-tiszteletű gróf Majláth Gusztáv Károly erdélyi püspök urhoz Gyulafehérvárra adandók be.

Kolozsvárt, 1901. július 4-én.

Gróf Kornis Viktor,
alelnök.

Dr. Balázs András
jegyző.

— A tekei róm. kath. kántortanítói állomásra folyó évi július hó 25-ig terjedő pályázat hirdettetik. I. Az állomással összekötött járandóságok: 1. Csinos lakás: 2 szoba, konyha, kamara, pince, kut, istálló, székérszín- és vetemény kertel. A lakás az iskolával egy tetél alatt, de külön udvarral. — 2. Az erd. róm. kath. iskolák alapjából évi 252 kor. havi előleges részletekben. — 3. Teke község pénztárából 200 kor. évnegyedi utólagos részletekben. — 4. Püspöki segély 100 kor. évnegyedi utólagos részletekben. — 5. A szomszédos szász-ludvégi határon 6 nold 1331 öf tagosított birtok szántó és kaszáló. Évi 7 kor. 30 fillér tagosítási költség fizetendő tánna a következő négy éven keresztül. — 6. Stolaris jövedelem circa 20 kor. és 20 napszám. — 7. Ajtatos alapítványi kamat 3 kor. 60 fillér. — 8. Tandij, 1/2-ed rész. (Az 1900/901 tanévben 108 kor. 24 fillér volt.) — 9. Allamsegély évi 240 kor. évnegyedi előleges részletekben. — 10. Ötöd éves korpótlék államsegélyből, ha jogosultsággal bíró nevezetiki ki. II. Kötelezések: 1. Templomi és temetési szolgálat Teke hitközség és fiókegyházaiban a templom tisztogatás és harangozásra való fellegyeléssel. — 2. Az osztatlan elemi népiakola vezetése, tandij beszedés és faiskola kezelés. Csak oklevéllel bírók pályázhatnak. A kellően felszerelt folyamodások alóli elnökséghez nyujtandók be.

Teke, (Kolozsmegye. Posta helyben.) 1901. év július hó 3-án.

A róm. kath. egyház- és iskolatanács elnöksége.

A brassói r. kath. elemi iskola I. fu-osztály tanító állására f. évi aug-hó 1. záros határidővel pályázat hirdettetik. Fizetés 1000 korona havi előleges részletekben kiadva a helyi alapból, és 400 korona lakbér, esetleg természetbeni lakás. Pályázóktól megkivántatik, hogy életkoruk a 40 éven alul legyen, jó oklevéllel bírjanak s a magyar mellett németnyelven is tudjanak beszélni és tanítani. Az okmányokkal ellátott folyamodás a brassói róm. kath. plebánia hivatalhoz nyujtandó be. Az állomás f. évi sept-hó 1-én elfoglalandó.

Szerkesztői üzenet.

Sztk. Cs. B. M.—r. Buzgósága elismerésre és dicséretre méltó; cikkét azonban a személyi reflexiók miatt nem közölhetjük.